

Índex

Editorial

Dos pardals d'un tret 2
Consell de Redacció

Patrimoni natural

Seguiment de *Vespa velutina nigrithorax*
al Baix Montseny 4
Antoni Armengol i Coll

Els senglars a Catalunya: comprendre la
relació entre plaga i canvi del paisatge 9
Sarah Moreno

Diari naturalista del Montseny 13
Andreu Ubach

Mots mig perduts XX 14
Cèsar Gutiérrez i Perearnau

Ciència ciutadana
Ja podeu comptar les papallones del vostre jardí! 16
Clàudia Pla-Narbona

Lluites compartides
La Fundació Emprius i l'aposta per recuperar
la gestió comunal 19
Joan Pedragosa

Lluites montsenyenques
Projecte d'enllaç a l'AP7, una nova amenaça
per a la Tordera 22
Sergi Travessa Danés

Contraportada
Embotelladores, el negoci de l'aigua 24



Portada: Damer de la centàurea
(*Melitaea phoebe*)

Fotografia: Jordi Novell

Contraportada: Embotelladores, el negoci de l'aigua

Fotografies:

- Pantà de Santa Fe. Octubre 2023.
Ricard Ametller Saula
- Font de Marianegra o dels Quatre Raigs.
Abril 2024.
CSM
- Planta embotelladora d'Aigua
de Viladrau.
Josep Aymerich. *Collectiu AiguaClara*

Editorial

Dos pardals d'un tret

L'any 1995, el llavors recentment guardonat amb el Premi Nobel de Química Paul Crutzen¹ advertia la comunitat científica i el públic en general dels impactes que implicaria el canvi climàtic que ja veia a venir. En els cercles de poder, ningú, fins i tot alguns membres de la comunitat científica, va fer cabal dels seus advertiments. Ell, que es va avançar en el descobriment de les activitats humanes que causaven la destrucció de l'ozó atmosfèric, va ser dels primers a adonar-se de l'impacte d'aquestes activitats sobre l'atmosfera terrestre i de les conseqüències que això tindria per a la humanitat i tots els éssers vius del planeta. Però el sistema econòmic i social imperant no estava «preparat» per fer front a aquest repte. Ara, trenta anys més tard, potser ho està?

En un altre ordre de coses, també feia força anys que les evidències científiques eren conegudes i ens indicaven, de manera clara, la magnitud de l'impacte que implica l'evapotranspiració de les masses de bosc en relació amb la quantitat d'aigua lliurada a les conques fluvials.

Pel que fa al cas local, els balanços de conca del Montseny i altres indrets de muntanya confeigits per científics de la UAB mostraven, fora de cap dubte, que, en determinades condicions ambientals, l'evapotranspiració, és a dir, la quantitat d'aigua que els arbres metabolitzen per sobreviure, pot acabar sent igual a la que els arbres reben de la pluja en un moment concret.² Aquest fet, demostrat científicament, implicava la necessitat de prendre mesures en la nul·la gestió de les masses de bosc existents.

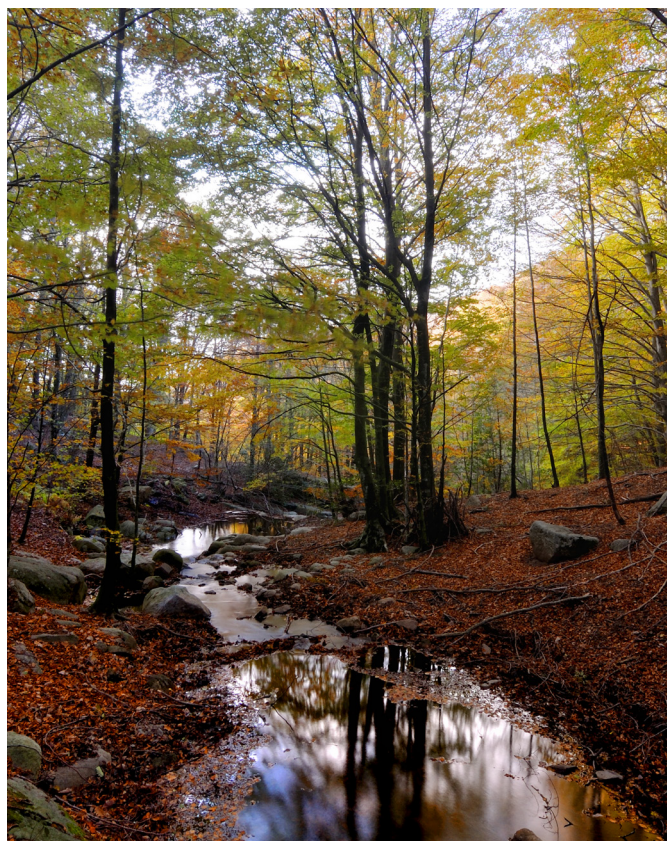
Però no, a mitjans dels anys vuitanta del segle passat, tampoc no hi havia cap interès a evidenciar i posar remei al fenomen d'abandonament del sector primari i a la manca d'activitat agrícola i ramadera a les nostres muntanyes. Ben probablement, una política semblant hauria funcionat com a limitació a la transició forestal, producte de la inexistència de pagesia al Montseny, i hauria millorat la resiliència del territori. En aquest aspecte, el sistema tampoc no estava «preparat» per afrontar la realitat.

Per dir-ho amb paraules de científics que ens acompanyen de ben a prop, «el canvi climàtic també interactua amb altres factors d'estrès antropogènics com els canvis en l'ús del sòl, la pèrdua de biodiversitat, els desequilibris de nutrients, la contaminació i l'ús excessiu dels recursos disponibles, que estan superant els límits de seguretat planetaris».³

¹ Premi Nobel de Química pels seus treballs sobre la destrucció de la capa d'ozó, que li va ser concedit juntament amb els seus companys Mario J. Molina i Sherwood Rowland l'any 1995. Paul Crutzen va morir el 28 de gener del 2021.

² Vegeu *Balanç d'aigua i nutrients en una conca d'alzinar al Montseny*. Anna Àvila i Castells. Estudis i monografies; 13. Servei de Medi Ambient de la Diputació de Barcelona, 1989.

³ Vegeu «El que hauríem d'aprendre del col·lapse d'altres civilitzacions», Sandra Nogué Bosch (UAB-CREAF) i Josep Peñuelas Reixach (CREAF-CSIC), diari *Ara*, 21 de juliol de 2023.



Riera de Santa Fe, enmig de la fageda.
Fotografia: Ricard Ametller Saula

Vet aquí, però, que davant les realitats inqüestionables que ens ha tocat viure, un cop situats ja al primer quart del segle XXI (en l'antropocè, com el va anomenar Crutzen), quan els efectes del canvi climàtic són visibles i palpables per a bona part de la humanitat cada dia, les persones que dirigeixen l'economia i la societat que coneixem han trobat les «fórmules màgiques» que permetran resoldre els problemes associats a la crisi que ells mateixos han provocat.

O dit d'una altra manera: tot allò que no s'ha fet abans per respectar els límits físics del nostre planeta; els problemes que ha causat la política del creixement il·limitat (per molt sostenible que l'hagin volgut vendre); el menyspreu manifest per la recuperació de l'activitat agrària local (que podria comportar un seguit de beneficis econòmics, socials i ambientals); la pèssima gestió dels recursos naturals que ens està duent al col·lapse. Ara hom vol fer negoci i pretén solucionar, d'un sol cop, la manca d'una política consistent per pal·liar la crisi climàtica i l'escassetat hídrica. Dit a la valenta: volen matar dos pardals d'un sol tret. Però hi ha molt poques possibilitats que la jugada els surti bé.

És cert que el sistema que ens ha tocat suportar se n'ha sortit força vegades anteriorment. També ho és que la seva perversió li permet ocultar els problemes que crea, darrere d'una cortina de fum que mira de desvirtuar-los i alhora

tracta de crear falses esperances estintolades en solucions tecnològiques. Però, sortosament, cada cop resulta més difícil enganyar la ciutadania, perquè els coneixements científics i la informació arriben més ràpid a la població.

Després de les giragonses que ha comportat la política ambiental de la UE i de la vergonya d'haver d'empassar-nos unes quantes rodes de molí, com ara acceptar el gas natural i l'energia nuclear com a renovables, hem vist com els monopolis energètics organitzaven una nova bombolla financera i destruïen el territori, amb l'excusa de la descarbonització urgent, abans que permetre una transició energètica justa. Ara també volen que aplaudim una política forestal que, a més d'arribar quaranta anys tard, pretén arrogar-se la capacitat de pal·liar l'escassetat hídrica que ha quedat evidenciada pels efectes de l'emergència climàtica.

S'ha arribat a afirmar, de manera lapidària: «Si voleu aigua, taleu arbres». En primer lloc, cal dir que no serem nosaltres els que discutirem la certesa científica de l'impacte que l'evapotranspiració dels boscos té sobre determinats cursos fluvials, perquè fa molts anys que defensem la necessitat d'una gestió silvícola. Però no deixa de ser revelador que no haguem sentit a cap «opinador ambiental», de cap govern, consideracions sobre la necessitat de replantejar-se els usos de l'aigua i les concessions als diferents sectors; en general, sobre la política d'accés a aquest bé públic universal, a aquest dret humà.

Ens cal saber, doncs, com es consumeix l'aigua que tenim, cap on hem d'orientar aquest consum, quina quantitat convé estalviar i en quins sectors cal limitar-ne l'ús. Això resulta força més complex que talar arbres per «recuperar» aigua, com també ho és restaurar una activitat agrària adequada al territori i proporcionada als recursos. Però resulta totalment imprescindible per al futur del país i de la biodiversitat, encara que no faci més rics els de sempre.

Ara ho sabem, cada dia de l'any poden estar sortint cinc milions quatre-cents mil litres d'aigua de les embotelladores instal·lades a Arbúcies, carretera avall. Ens cal acabar amb la sagnia d'aquest recurs tan preuat com és l'aigua. Hem de defensar aquesta reserva estratègica per al futur. Potser, si aconseguim gestionar-la de manera diàfana, democràtica i justa, des dels organismes públics, no caldrà acudir a l'argument de talar boscos de manera indiscriminada per «recuperar» aigua. La gestió cal fer-la, és clar, però sense oblidar tots els altres beneficis imprescindibles que els boscos aporten al planeta i a la humanitat.

Consell de Redacció
Juny del 2024